

OEDZE ALLES EN ZIJN NAKOMELINGEN IN RODERWOLDE

Familienamen kunnen lang blijven doorklinken in het collectieve dorpsgeheugen. Lang nadat de laatste drager van zo'n naam is verdwenen, hoor je nog de echo en vind je de sporen in fotoalbums en archieven. Een sprekend voorbeeld hiervan is de naam van Oedze Alles, voorvader van het geslacht Belga in Roderwolde.

Oedze Alles

In het Belijdenisregister van de kerk noteerde dominee Petrus Brouwer op 13 september 1761 dat Oetze Alles en zijn huisvrouw Grietie Abels met attestatie uit Noordlaren zijn overgekomen. Achter de naam van de vrouw schrijft hij dat zij in dat jaar is overleden. Oedze Alles (de naam werd op verschillende manieren geschreven, soms ook als Oetjen of Oetse) is waarschijnlijk omstreeks 1720 in Friesland, mogelijk in Leeuwarden, geboren. De herkomst van zijn vrouw Grietie Abels is nog niet opgehelderd. In 1763, een jaar nadat Oedze Alles met zijn gezin naar Roderwolde was verhuisd, overleed zijn vrouw Grietie Abels. Oedze kwam van Noordlaren en was landwinner van beroep. De familie nam zijn intrek in een klein huis tegenover de Laan naar Mensinge (de huidige Diaconielaan), eigendom van de familie de Coninck uit Peize.

Na Oedze Alles huurde Albert Roelfs het huisje van de Coninck. Ook zijn zoon woonde hier enige jaren en vertrok toen naar een verlaten plek achter Mensinge. Hij bouwde aan het einde van de Laan een hut in het veld en had daar twee akkertjes en een klein weilandje in gebruik. In de volksmond kreeg deze plaats de dramatische naam Nazareth.¹ Nu herinnert alleen nog een krom boompje en een in stukken gezaagde stam van een oude linde aan het huisje dat hier ooit stond. Later vertrok de familie Tuinman naar een huis aan de Voorste weg in Roderwolde. De achter-achterkleinzoon Roel Tuinman was de laatste timmerman van Roderwolde.

Oude Rowolmer boeren vertelden in de jaren tachtig van de vorige eeuw over een perceel groenland dat nog altijd de naam Allenland draagt. Zij wisten zich goed te herinneren dat het stuk was vernoemd naar Oedze Alles. Het perceel had een slechte naam omdat hier de "wee" in zat, waardoor het vee ziek werd. Daarnaast lag een groot perceel tussen het Klein Waal en de bouwkamp de Kooihogte genaamd de Weekampen. De wee (wei) is een nierziekte, veroorzaakt door een plantje in het grasland, vermoedelijk de Wede (*Isatis tinctoria*), dat vroeger als verfstofplant werd gebruikt, maar nu in de weilanden niet meer voorkomt. Als de koeien eenmaal gewend waren aan het gras, kon het weinig kwaad. Ze gingen er bovendien niet aan dood maar verzwakten door bloedverlies. Op een voorlichtingsbijeenkomst in 1855 vroeg één der aanwezigen aan de heer Marlet naar een middel tegen de wee. De spreker antwoordde dat er een groot aantal middeltjes was, "doch meest van allen waren kwakzalverkunsten". Het beste middel was een goede bemesting en droogmaking van het land door middel van greppels en drainage. Dat was nu juist in het Onland achter Roderwolde de kern van het probleem.

De verwijzing naar Oedze Alles in deze streek achter Roderwolde is niet toevallig. Oedze Alles is waarschijnlijk door zijn beroep naar Roderwolde gekomen in een periode dat hier veel cultuurland werd aangemaakt. Omstreeks 1770² werd gestart met de aanleg van de Onlandse Dijk, die ten oosten van het Allenland en de Weekampen begon en eindigde op de Roderwolderdijk. Voor die tijd een groot en arbeidsintensief karwei, dat ongetwijfeld veel arbeiders naar Roderwolde heeft getrokken.

¹ Kad. Atlas Drenthe, sectie D, nr. 23

² Zie voor meer informatie over de aanleg van de Onlandse Dijk *Roon*, jaarg. 25, nr. 4, *Jan Coenders van Idsinga in gevecht met zijn zuster Aurelia*, p. 18 e.v.

Oedze Alles hertrouwde op 8 nov. 1767 met Jantien Klaesen, weduwe van Jarigh Davits. De weduwe Jantien Klaesen was de ongehuwde moeder van een zoon Hendrik. Deze werd op 13 augustus 1730 in Roderwolde gedoopt, vader onbekend. Zij woonde sinds haar huwelijk met Davits in het huis ten oosten van de school aan de Voorste weg (locatie Fr. Buring). Ook Jarigh Davits woonde al een aantal jaren in Roderwolde. Hij werd omstreeks 1720 in Roden geboren, trouwde jong met Trijntje Jans en verhuisde naar Roderwolde. Op 28 mei 1741 laten zij hun dochtertje Trijntjen dopen in de kerk van Roderwolde. Vermoedelijk overleed de moeder kort daarop, want in 1742 staat in het Haardstedenregister het volgende: "Ten huize van de weduwe van Hendrik Jans (in de herberg het Blauwe Paard)) gaet de tweede kamer naar eenen Jargh Davyds, bij profijtje om niets daar verblijf houdende." Mogelijk had hij vrije kost en inwoning omdat hij in de herberg werkte. Over het kind Trijntje wordt niet gesproken, dus zij zal vermoedelijk bij familie zijn ondergebracht. Op 24 augustus 1749 hertrouwde Jarigh Davits met Jantien Klaesen. Davits overleed in 1763. Op 22 mei van dat jaar betaalde de weduwe van Jarre Davits 12 stuivers aan de Diakonie voor de huur van het zwarte laken voor de begrafenis van haar overleden man. Oedze Alles en Jantien Klaesen, beiden alleenstaand en niet meer piepjong, besloten op 8 november 1767 samen het leven verder te delen.

Het oude Diakoniehuis aan de Achterste weg. De schuur aan het huis werd pas later gebouwd. Oorspronkelijk lag de woning gedraaid met het zicht op Roderwolde.

Het echtpaar verhuisde naar het huis op de es aan de Achterste weg, waar Oedze in 1780 overleed. Hij had het de laatste jaren van zijn leven bepaald niet breed. In 1779 schonk hij zilveren knopen aan de Diakonie om een gedeelte van zijn onderhoud te bekostigen. Na zijn dood werden zijn bezittingen publiek verkocht. De opbrengst van 49 guldens en 15 stuivers kwam ten goede aan de Diakonie, die ook een gedeelte van zijn begrafenis en het doodbier betaalde. Het huis is in de 20^e eeuw enkele generaties lang bewoond geweest door de familie ter Steege. Siem ter Steege en zijn vrouw Jantje Buring hadden "het bloote eigendom van een huis en erf met bouwland, samen groot 18 are, waarvan door den erflater J.K Schuring het levenslang vruchtgebruik werd gelegateerd aan den bewoner S. ter Steege en diens echtgenote. De vruchtgebruikers zijn geboren 15 nov. 1880 en 27 juni 1884." Jantje Buring

had lang bij de familie Jan Kruims Schuring in Foxwolde gediend (nu de boerderij van Jan Jansen) die op deze manier hun dankbaarheid wilde tonen. De erven Schuring wilden na de dood van de ouders het huis wel verkopen aan Siem ter Steege en zijn vrouw. Siem beriep zich echter op de wilsbeschikking van de ouders en weigerde de koop. Uiteindelijk vonden beide partijen elkaar en kocht ter Steege de plaats voor het symbolische bedrag van tien gulden.

Oorspronkelijk was het huisje op de es gebouwd door Mevr. De Coninck van Mensinge, die meer bezittingen had aan de Achterste weg. In de loop van de laatste jaren dat Oedze Alles hier woonde, kwam het huis in bezit van de Diakonie. In de tijd dat de armenzorg door de kerk werd verzorgd, kregen mensen die zich zelf niet meer zelfstandig konden redden, onderdak en kostgeld. Jan Overvaart van de Roderwolderdijk heeft er enige jaren gewoond evenals Jan Harms, een ongetrouwde man die zijn moeder verzorgde. In de loop van de 19^e eeuw werd er in opdracht van de kerk regelmatig getimmerd aan het “Jakenhuis op de Agterweg”. Na de verkoop van Mensinge in 1870 werden van het afbraakmateriaal de Diakenkamers gebouwd aan de Laan en kwam het huis aan de Achterste weg weer in particuliere handen. Het huis werd in de negentiger jaren afgebroken en op dezelfde plaats nieuw opgebouwd door R. van Zonneveld

Abel Oedzes

In het Haardstedenregister van 1774 wordt vermeld dat Abel Oedzes, zoon van Oedze Alles, een boerderij bewoont aan de Achterste weg, gelegen naast het huis van schoenlapper Pieter Fonk (nu hoveniersbedrijf K. Vrieling en zn.). Het huis staat er nog altijd en is nu eigendom van de familie Tjerk Scheepstra. De bewoning van deze plaats gaat terug naar de Middeleeuwen: op de oudste lijst met inwoners van Roderwolde uit ca. 1455 staan twee families Wytema. We weten uit geschreven bronnen uit de 16^e en 17^e eeuw dat deze families op of dichtbij de genoemde plaats aan de Achterste weg woonden. Via de elkaar opvolgende bewoners komen we uiteindelijk terecht bij Abel Oedzes die de boerderij kocht van Jan Eylers. Voor het haardstedengeld werd de bewoner aangeslagen als een halve boer, die met twee paarden ”ter essche” ging. Bij het bezit hoorden 2 mudden bouwland op de es, 20 dagmaten groenland en een slag veld in het Haarveen.

Tjerk en Marchien Scheepstra-Buscher hebben tot 2015 gewoond in het ouderlijk huis.

Abel Oedzes trouwde met Hendrikje Jans, weduwe van Cornelis Jans Weiteringe, op 23 juli 1769. Uit de Registers blijkt dat het paar zich na hun huwelijk vestigde op de boerderij aan de

Achterste weg. Aangezien een jonge man zonder eigen bezit zoals Abel Oedzes onmogelijk op eigen kracht een dergelijk bezit kon kopen, rees de vraag wat de connectie was tussen hem en de vorige eigenaar Jan Eylers. Uit de kerkelijke registers van Roderwolde blijkt dat Jan Eylers, jonge man uit Vries, op 5 oktober 1738 getrouwd was met Jantje Hendriks, jonge dochter van Westervelde. Zij kregen een dochter Hendrikje die op 18 oktober 1739 werd gedoopt. Hendrikje vertrok in april 1764 naar Zuidlaren, waar zij op 8 april trouwde met Cornelis Jans uit Midlaren. De naam Weiteringe is later toegevoegd. Waarschijnlijk is Cornelis na korte tijd overleden, want op 3 april 1768 noteerde de predikant van Roderwolde dat Hendrikje Jans was overgekomen van Zuidlaren. De echtgenoot wordt niet genoemd en ook zijn er blijkbaar geen kinderen geboren. Zij kwam dus als weduwe alleen terug in Roderwolde en trok in het ouderlijke huis aan de Achterste weg. Hoeveel kinderen het echtpaar Eylers had wordt niet vermeld. Wel hebben ze een zoon gehad die in 1774 is overleden, blijkbaar zonder vrouw en kinderen. Abel Oedzes en Hendrikje Jans werden het gauw met elkaar eens en zo werd Abel boer op de oude boerderij samen met zijn schoonvader. Jan Eylers overleed in 1789. Op 19 december 1792 ontving de Diakonie “van Abel Oetses 15 guldens, zijnde een legaat an de Deaakkoni wegens zijn schoonvader Jan Eilders.” Het echtpaar Oedzes kreeg zes kinderen:

1. Grietje Abels	ged. 06-05-1770, getrouwd met Jacob Ates uit Peize op 30 juli 1803
2. Annigjen Abels	ged. 31-05-1772, na de geboorte overleden
3. Jan Abels	ged. 09-01-1774
4. Annigjen Abels	ged. 15-09-1776, jong overleden
5. Alle Abels	ged. 29 -08-1779
6. Annegien Abels	ged. 24-02-1782, proclamatie huwelijk met Coop Barels uit Peize op 16 mei 1805

Abel Oedzes boerde voorspoedig en breidde zijn bezit langzamerhand uit. Toen in 1803 in de herberg van Jacob Datema een gedeelte van het bezit van Jan Coenders van Idsinga werd verkocht, was Abel Oedzes één van de kopers. Hij kocht een kamp land voor 600 gulden en een akker bouwland voor 130 gld. In 1804 kocht hij weer 3 mudden land voor f 290,00. Zijn vrouw Hendrikje Jans overleed in 1806, Abel stierf op 11 december 1815.

Jan Abels

De oudste zoon Jan Abels trouwde in Roderwolde op 5 mei 1805 met Derkje Geerts Oosterhuis, arbeidster, geboren op 1-1-1774. Het is merkwaardig dat hij, als oudste zoon, niet zijn vader opvolgde. Jan Abels en Derkien Geerts woonden in een keuterij van Remmelt Baving, de eigenaar van de Enumahoeve. Jan Abels was arbeider en had slechts een klein bezit: een halve mudde bouwland en 2 dagmaten groenland. Dit huisje lag aan het pad dat rechtstreeks vanaf het kruispunt bij de oude pastorie naar de Harm Bartelds-boerderij liep. Het wordt op de Kadasterkaart van 1832 aangeduid met het nummer C 168. Nu wordt een nieuwere en veel grotere boerderij op deze plaats bewoond door de familie H. Bathoorn (vroeger Berend Jager). Evenals zijn grootvader Oedze Alles had Jan Abels een schamel bestaan. Ook hij moest regelmatig bij de kerk aankloppen om te kunnen overleven. Op 17 mei 1820 ontving de Diakonie geld voor het gebruik van het zwarte laken voor Jan Abels, dus hij was kort daarvoor overleden. Zijn weduwe sloot in mei 1821 een lening bij de Diakonie van 100 guldens, waarover zij jaarlijks drie gulden rente moest betalen. In 1826 was zij in staat om deze lening af te lossen. Zij is waarschijnlijk kort nadien overleden.

Alle Abels

De jongste zoon **Alle Abels** bleef op de boerderij aan de Achterste weg. Op 5 mei 1805 was er in huize Oedzes een dubbele bruiloft: Jan trouwde met Derkje Geerts Oosterhuis en Alle met Geertje Kornelis uit Fochteloo, dochter van Cornelis Alberts en Grietje Luites, oorspronkelijk uit Surhuisterveen. Zij bracht waarschijnlijk de naam **Berga** mee, veel voorkomend in Fochteloo e.o. In een overzicht van alle huishoudens in Roderwolde uit 1810 staat van deze familie genoteerd: Abel Oetzes eigenaar, Alle Abels en zijn vrouw Geertien Kornelis en hun zoontje Abel Alles. Daarnaast is er een bode inwonend Antje Derks en een familielid van Geertje, Jantien Kornelis.

In 1818 was Alle Abels in conflict gekomen met de weduwe Thijle Krijthe uit Roden over het onderhoud van een sloot tussen hun landen. Toen de beide partijen tot overeenstemming waren gekomen en hadden besloten dat de sloot door beiden moest worden geschoond, stelden zij het volgende contract op: "De ondergetekenden Alle Abels, landbouwer woonachtig te Roderwolde ter eeneren en de wed. Thijle Krijthe, tappersche, wonende te Roden, ter andere zijde, verklaren te zijn overeengekomen dat de sloot in het zoogenaamde Harkemaasland onder Roderwolde gelegen, op kosten van den eerstgenoemden contractant gegraven om de landen van beide contracterende partijen, nu aan weerszijden van deze sloot gelegen, van elkanderen te scheiden, inkomstig mandelig zal worden in handen," getekend op 12 oktober 1818 door de beide eigenaren.

In vergelijking met zijn broer Jan leefde Alle Abels in betrekkelijke welstand. Hij was een gerespecteerde boer met eigen bezit, die de daaraangekoppelde functies in de gemeenschap vervulde. Terwijl Jan van de kerkelijke ondersteuning moest leven, was broer Alle boekhoudend diaken.

Na de verplichte invoering van een vaste familienaam in 1826 moest ook Alle definitief een keuze maken: in 1828 en 1829 ondertekende hij als boekhoudend diaken van de kerk de stukken nog met A.A. Berga, vanaf 1830 wordt alleen nog Belga gebruikt. Alle Abels overleed op 3 mei 1834. Ook de nakomelingen van Jan Abels dragen sindsdien de naam Belga.

Alle Abels en Geertje Kornelis kregen vier kinderen:

1. Abel Alles Belga, 31-10-1806, landbouwer, kinderloos overleden op 21 maart 1836
2. Cornelis Alles Belga, 16-04-1811, overleden op 6-08-1811
3. Cornelis Alles Belga, 20-10-1812, overleden 13-04-1835
4. Hendrik Alles Belga, 30-01-1823, overleden 06-10-1841

Geertje Kornelis verloor dus in korte tijd haar hele gezin: in 1834 haar man Alle, in 1835 zoon Cornelis, in 1836 de oudste Abel en in 1841 de jongste zoon Hendrik. Geen van de kinderen was getrouwd geweest of had kinderen gehad, waardoor deze tak van de familie uitstierf.

Na de dood van Alle Abels Belga bleef de weduwe enige jaren alleen achter op de boerderij. Zij hertrouwde op 10 juni 1837 met **Tjerk Eenes Scheepstra**, weduwnaar van Hinderkien Hindriks Postema. Tjerk Eenes was voordien schipper aan de Voorste weg en moest door dit huwelijk van beroep veranderen. Hij werd boer op de oude boerderij aan de Achterste weg. Slechts een jaar na hun huwelijk overleed Geertje op 12 november 1838. De familienaam Alles verdween van de Achterste weg en maakte plaats voor Scheepstra.

Waarschijnlijk is de boerderij in zijn huidige vorm in deze jaren gebouwd. Het voorhuis is opgetrokken uit oude bakstenen, die volgens de overlevering afkomstig zijn van de oude kerk en de pastorie in Roderwolde. Deze zijn in 1830 afgebroken en de stenen die niet voor de

nieuwe kerk konden worden gebruikt, werden na de sloop in de directe omgeving hergebruikt.

Geert Jans Belga

Uit het huwelijk van **Jan Abels Belga en Derkje Geerts Oosterhuis** werden drie kinderen geboren:

1. Abel Jans Belga, 26-01-1807, schipper, overleden 20 okt. 1845 te Roden
2. Geert Jans Belga, 29 juni 1810, schipper, overleden 14-09-1888 te Peize
3. Henderikus Belga, 13-05-1815, schoenmaker, overleden 24-02-1890 te Peize

De tweede zoon, Geert Jans Belga, werd de eerste **Belga-transporteur** in Roderwolde. Hij trouwde met Willemetje Geerts Bremer uit Foxwolde en vestigde zich in 1840 als schipper in het huis aan de Voorsteweg waar eerder Tjerk Eenes tot 1837 gewoond had. Zij kregen zeven kinderen, waarvan de oudste zoon Jan eveneens schipper werd.

Bedrijvigheid in de haven naast het huis van schipper Belga. De Jonge Jan met praam ligt afgemeerd aan de wal.